

**Positon paper: Uitsluiting van erkende
minderheden van parlementaire
vertegenwoordiging**

Auteur: T.H. van Wanrooij

Een toets aan materiële gelijkheid, democratische legitimiteit en internationale verplichtingen

1. Inleiding

Nederland presenteert zich als een democratische rechtsstaat waarin gelijke toegang tot politieke besluitvorming centraal staat. De samenstelling van de **Tweede Kamer der Staten-Generaal** vindt plaats op basis van evenredige vertegenwoordiging, waarbij iedere zetel het resultaat is van een vast aandeel in het totaal aantal geldige stemmen.

Dit systeem is formeel gelijk, maar roept een fundamentele vraag op wanneer het wordt toegepast op **erkende nationale minderheden** die aantoonbaar te klein zijn om ooit de kiesdeler te halen. In dat geval ontstaat de vraag of formele gelijkheid nog verenigbaar is met **materiële gelijkheid**, zoals vereist door nationale en internationale rechtsnormen.

Internationale voorbeelden van parlementaire vertegenwoordiging door minderheden

In een aantal democratische rechtsstaten is expliciet erkend dat bepaalde minderheden, vanwege hun historische positie en beperkte bevolkingsomvang, structureel geen reële toegang hebben tot parlementaire vertegenwoordiging via het reguliere kiesstelsel. In die gevallen zijn mechanismen ontwikkeld die voorzien in directe vertegenwoordiging door en namens de minderheid zelf, los van bestaande politieke partijen en zonder afhankelijkheid van de reguliere kiesdeler.

Het meest uitgesproken en bestendige voorbeeld is te vinden in Nieuw-Zeeland. Daar bestaan sinds 1867 de zogenoemde Māori-electoralates, speciale kiesdistricten waarin uitsluitend Māori-kiezers hun eigen vertegenwoordigers kiezen voor het nationale parlement.

Uitsluiting van erkende minderheden van parlementaire vertegenwoordiging

Deze vertegenwoordigers ontlelen hun mandaat rechtstreeks aan de Māori-gemeenschap en niet aan algemene politieke partijen of het reguliere kiesstelsel. Het systeem is expliciet ingevoerd om een structureel democratisch tekort te corrigeren en waarborgt tot op de dag van vandaag directe parlementaire vertegenwoordiging van de inheemse bevolking.

De recente gebeurtenissen in het Nieuw-Zeelandse parlement, waar Māori parlementsleden een haka uitvoerden uit protest tegen wetgeving die hun verdragsrechten zou aantasten, laten zien hoe een inheemse minderheid binnen een democratisch systeem **structureel geborgde politieke vertegenwoordiging** kan hebben.

the Te Pati Māori party, Haka (traditional dance)

Een vergelijkbaar model bestaat in Taiwan, waar inheemse volkeren beschikken over gereserveerde zetels in de Legislative Yuan. Deze zetels worden uitsluitend ingevuld door kandidaten afkomstig uit de inheemse gemeenschappen zelf en worden gekozen via een afzonderlijk kiesmechanisme dat specifiek is ingericht voor deze groepen. Ook hier gaat het om directe vertegenwoordiging die niet afhankelijk is van steun van de meerderheid of deelname aan bestaande politieke partijen, maar om een zelfstandig mandaat dat voortvloeit uit de identiteit en positie van de minderheid.

Taiwanese Legislative Yuan waarop inheemse (aboriginal) parlementsleden zichtbaar zijn.

Kao Chin Su-mei

Ook buiten deze twee landen zijn voorbeelden te vinden waarin directe vertegenwoordiging centraal staat. In Colombia zijn voor inheemse volkeren specifieke zetels in het nationale parlement gereserveerd, waarvoor uitsluitend kandidaten uit die gemeenschappen verkiesbaar zijn en waarvoor een afzonderlijke electorale route bestaat. Het uitgangspunt daarbij is dat deze groepen niet via het reguliere kiesstelsel kunnen worden geacht hun belangen effectief te behartigen, en dat directe vertegenwoordiging noodzakelijk is om hun stem daadwerkelijk in het parlement te laten klinken.

Kenmerkend voor al deze systemen is dat zij niet werken via bestaande politieke partijen of via algemene minderhedenzetels die door de dominante politieke cultuur worden ingevuld. De vertegenwoordiging is rechtstreeks, identiteitsgebonden en institutioneel verankerd, juist om te voorkomen dat minderheden afhankelijk blijven van goodwill, coalities of politieke tussenpersonen uit de meerderheid. Het gaat hier niet om symbolische aanwezigheid, maar om daadwerkelijke politieke macht en stemrecht binnen het parlement.

Tegen deze achtergrond is het schrijnend dat Europa, dat zich internationaal profileert als voorvechter van mensenrechten en bescherming van minderheden, geen enkel vergelijkbaar mechanisme kent voor directe parlementaire vertegenwoordiging van kleine, structureel uitgesloten minderheden. Terwijl Europese staten zich binden aan verdragen die effectieve participatie van minderheden voorschrijven, ontbreekt binnen Europa iedere structurele voorziening die garandeert dat dergelijke minderheden ook daadwerkelijk een eigen stem in het nationale parlement kunnen hebben. Deze discrepantie tussen norm en praktijk roept fundamentele vragen op over de geloofwaardigheid en volledigheid van de Europese mensenrechtenbescherming op dit punt.

Woonwagengewoners (1) Uitgesloten van eigen parlementaire vertegenwoordiging

Deze vergelijking is relevant voor de positie van woonwagengewoners in Nederland. Ook zij vormen een **erkende culturele minderheid** met een lange geschiedenis van overheidsbeleid dat leidde tot marginalisering, waaronder het decennialange afbouwbeleid. In tegenstelling tot de Māori beschikken woonwagengewoners echter over **geen enkele vorm van gegarandeerde politieke vertegenwoordiging**, noch lokaal, noch nationaal. Beleidsvorming over standplaatsen, handhaving, ruimtelijke ordening en cultuur vindt daardoor vrijwel altijd plaats **zonder directe inbreng van gekozen vertegenwoordigers uit de gemeenschap zelf**, wat leidt tot een structureel democratisch tekort.

Een belangrijk verschil tussen groepen is demografisch van aard. De Māori bijvoorbeeld, vormen met circa 17% van de Nieuw-Zeelandse bevolking een substantiële minderheid die, ondanks historische achterstelling, numeriek in staat is om via reguliere verkiezingen parlementaire zetels te behalen. Woonwagengewoners daarentegen vormen een **zeer kleine en verspreide gemeenschap**, die demografisch nooit de aantallen zal bereiken om via het Nederlandse kiesstelsel een eigen vertegenwoordiger in de gemeenteraad, Provinciale Staten of de Tweede Kamer te krijgen. Hun ondervertegenwoordiging is daarmee niet het gevolg van gebrek aan politieke betrokkenheid, maar van een **systemisch numeriek nadeel** dat door het huidige stelsel niet wordt gecompenseerd.

Uitsluiting van erkende minderheden van parlementaire vertegenwoordiging

Juist dit verschil onderstreept de noodzaak om voor woonwagenbewoners **alternatieve representatiemechanismen** te ontwikkelen die niet afhankelijk zijn van aantallen, maar van het principe dat een erkende culturele minderheid recht heeft op structurele invloed op beleid dat haar leefwijze raakt. De internationale voorbeelden tonen aan dat dergelijke mechanismen binnen een democratische rechtsstaat mogelijk én legitiem zijn. Het gaat daarbij niet om privileges, maar om het herstellen van een **historisch gegroeide ongelijkheid in politieke invloed**, en om het borgen van een vorm van representatie die aansluit bij de culturele realiteit van de gemeenschap zelf.

Deze paper betoogt dat het Nederlandse kiesstelsel, zonder corrigerend mechanisme, leidt tot structurele uitsluiting van erkende minderheden en daarmee een **discriminatoire effect** heeft dat juridisch niet langer verdedigbaar is.

(1) Woonwagenbewoners is een samenvatting voor: Roma, Sinti, Nederlandse woonwagenbewoners, Nederlandse Jenische, spijtoptanten, Kermis reizigers en Circus reizigers

2. Juridische status van Roma, Sinti en Reizigers

Roma, Sinti en Reizigers, zijn erkend als nationale minderheid binnen het kader van de Raad van Europa en vallen onder het **Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden**. Nederland heeft dit verdrag in 2005 geratificeerd.

Van belang is dat ratificatie:

- internationaalrechtelijke verplichtingen schept;
- niet afhankelijk is van volledige omzetting in nationaal recht;
- een positieve verplichting oplegt aan de staat om effectieve bescherming en participatie te waarborgen.

Het Kaderverdrag benadrukt niet alleen non-discriminatie, maar ook het recht op effectieve deelname aan het openbare leven, met behoud van eigen identiteit. Participatie betekent hier niet assimilatie, maar **eigen vertegenwoordiging**.

3. Het Nederlandse kiesstelsel: formele gelijkheid

De zetelverdeling in de Tweede Kamer is gebaseerd op de kiesdeler:
 $\text{totaal aantal geldige stemmen} \div 150 \text{ zetels}$

Bij recente verkiezingen ligt deze kiesdeler rond de **70.000 stemmen per zetel**.

Formeel geldt:

- iedere stem telt even zwaar;
- iedere partij heeft gelijke toegang;
- er bestaat geen expliciete kiesdrempel.

Op papier is dit systeem neutraal.

4. Feitelijke onmogelijkheid van vertegenwoordiging voor erkende minderheden

4.1 Kwantitatieve analyse (aangepast)

Voor de bepaling van de omvang van de groep woonwagenbewoners wordt in beleidsstukken vaak verwezen naar cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), dat uitgaat van circa 8.700 standplaatsen in Nederland. Deze cijfers omvatten zowel vaste woonwagenstandplaatsen als tijdelijke plaatsen voor kermis- en circusmensen. Volgens het CBS wonen gemiddeld 2,8 personen per woonwagen.

Deze aannames worden door vertegenwoordigers uit de gemeenschap zelf gemotiveerd betwist. Vanuit cultureel perspectief is het realistischer uit te gaan van twee volwassenen per woonwagen, aangezien jongvolwassenen binnen de woonwagencultuur veelal op jonge leeftijd zelfstandig gaan wonen in een eigen (beginnende) woonwagen. Dit leidt tot een realistischer schatting van circa: $8.700 \text{ standplaatsen} \times 2 \text{ volwassenen} = 17.400 \text{ woonwagenbewoners}$.

4.1 Kwantitatieve analyse

Er wordt vaak gesproken over circa **30.000 woonwagenbewoners** in Nederland. Zelfs wanneer dit aantal volledig stemgerechtigd zou zijn (wat niet het geval is), geldt:

- $30.000 < 70.000$ (kiesdeler)
- dus: **structureel geen mogelijkheid tot 1 zetel**

Wanneer rekening wordt gehouden met:

- minderjarigen,
- niet-stemgerechtigden,
- opkomstpercentages,

dan zakt het haalbare stemvolume nog aanzienlijk verder.

4.2 Structureel en voorzienbaar karakter

Dit is geen tijdelijk of toevallig probleem:

- de bevolkingsomvang van de minderheid verandert niet substantieel;
- de kiesdeler blijft structureel buiten bereik;
- discriminatie door bevolking en overheid versterkt dit effect.

Daarmee is de uitsluiting:

- voorzienbaar,
- blijvend,
- structureel.

5. Materiële gelijkheid en discriminatie

De **Nationale Ombudsman** verwoordt het materiële gelijkheidsbeginsel als volgt:

“Gelijke gevallen moeten gelijk worden behandeld, maar ongelijke gevallen ongelijk, naar de mate van hun ongelijkheid.”

Toegepast op het kiesstelsel betekent dit dat maatschappelijke meerderheden altijd reële en herhaalbare toegang hebben tot parlementaire vertegenwoordiging, terwijl erkende minderheden – zoals woonwagenbewoners – feitelijk geen enkele kans hebben. De toepassing van exact dezelfde norm (de kiesdeler) leidt daardoor tot structureel ongelijke uitkomsten.

Uitsluiting van erkende minderheden van parlementaire vertegenwoordiging

5.1 Formele gelijkheid veroorzaakt in dit geval materiële ongelijkheid. In het gelijkheidsrecht geldt dat een ogenschijnlijk neutrale regel discriminerend kan zijn in effect, wanneer deze een specifieke groep onevenredig benadeelt zonder objectieve en redelijke rechtvaardiging.

5.2 Het materiële gelijkheidsbeginsel impliceert daarom dat formele gelijkheid niet volstaat wanneer een algemene norm structureel nadelig uitpakt voor een erkende (FCNM) minderheidsgroep. In zulke situaties vereist het gelijkheidsbeginsel juist een gedifferentieerde benadering om feitelijke gelijkheid te realiseren. Het ontbreken van een corrigerend mechanisme kan dan niet worden gerechtvaardigd met een beroep op neutraliteit of algemene toepasbaarheid.

De oordelen en adviezen van het College voor de Rechten van de Mens sluiten hierbij aan. Waar het College het gelijkheidsbeginsel toepast binnen het nationale rechtskader, bevestigt het daarmee een bredere mensenrechtelijke norm: **gelijke behandeling mag niet leiden tot structurele uitsluiting van groepen die zich in een materieel verschillende positie bevinden.**

6. Internationale toetsing: EHRM, EVRM en Kaderverdrag

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft in de zaak *Bakirdzi en E.C. v. Hongarije* (**EHRM, 10 november 2022**) ondubbelzinnig vastgesteld dat staten geen kiesstelsels of besluitvormingsstructuren mogen hanteren die minderheden structureel uitsluiten van daadwerkelijke politieke invloed. Het Hof benadrukt dat minderheden niet mogen worden gereduceerd tot symbolische of machteloze participanten, maar recht hebben op reële, effectieve vertegenwoordiging in politieke besluitvorming.

Het Hof oordeelde dat wanneer een minderheid geen reële kans heeft om vertegenwoordiging te verkrijgen, of wanneer het systeem hun politieke effectiviteit als groep verzwakt, dit in strijd is met **Artikel 3 van Protocol 1** (recht op vrije verkiezingen) in samenhang met **Artikel 14 EVRM** (verbod op discriminatie). Staten hebben een positieve verplichting om voorwaarden te scheppen die effectieve deelname van minderheden aan het politieke leven mogelijk maken.

Voor woonwagenbewoners betekent dit dat Nederland niet kan volstaan met algemene participatievormen of incidentele consultatie. De verplichting strekt verder:

- woonwagenbewoners moeten in staat worden gesteld om hun belangen daadwerkelijk te laten vertegenwoordigen, bij voorkeur door vertegenwoordigers die door de gemeenschap zelf worden gekozen of aangewezen.

In lijn met de EHRM-jurisprudentie en het Kaderverdrag is het daarom verdedigbaar – en juridisch noodzakelijk – dat woonwagenbewoners toegang krijgen tot een vorm van gegarandeerde politieke vertegenwoordiging, bijvoorbeeld via een eigen zetel of een gereserveerde vertegenwoordiger in de Tweede Kamer of andere besluitvormende organen. Een systeem dat deze minderheid structureel buiten de politieke besluitvorming houdt, staat op gespannen voet met de verplichtingen die voor Nederland voortvloeien uit het EVRM en het Kaderverdrag.

6.1 Framework Convention for the Protection of National Minorities (FCNM) - in het Nederlands - Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden.

De rechten uit het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden (FCNM) vormen gezamenlijk een krachtig mechanisme dat nationale minderheden in staat stelt om eigen vertegenwoordiging op te eisen en vorm te geven. De juridische basis hiervoor ligt in de samenhang tussen Artikel 7 en Artikel 15 van het FCNM.

A. De juridische basis voor eigen vertegenwoordiging;

Artikel 7 – Vrijheid van vereniging en organisatie

Artikel 7 garandeert nationale minderheden de vrijheid van vergadering en vereniging. Dit recht stelt minderheden in staat om zich te organiseren in eigen structuren: verenigingen, raden, belangenorganisaties of politieke partijen. Zonder dit recht zou een minderheidsgroep geen collectieve stem kunnen vormen of eigen vertegenwoordigers kunnen aanwijzen. Artikel 7 vormt daarmee het instrument waarmee minderheden hun eigen vertegenwoordiging kunnen opbouwen.

Artikel 15 – Recht op effectieve participatie

Artikel 15 verplicht de staat om voorwaarden te scheppen voor doeltreffende participatie van minderheden in het openbare leven en in alle aangelegenheden die hen direct raken. Internationale toezichthouders (het Adviescomité FCNM, de Venice Commission en de OSCE-HCNM) benadrukken dat “effectieve participatie” méér is dan consultatie: het vereist structurele betrokkenheid van de zelfgekozen vertegenwoordigers van de minderheid.

B. De synergie tussen Artikel 7 en 15. Wanneer deze artikelen samen worden gelezen, ontstaat een afdwingbaar recht op eigen vertegenwoordiging:

- Artikel 7 geeft minderheden het recht om zich te organiseren in zelfgekozen structuren.
- Artikel 15 verplicht de staat om juist die zelfgekozen structuren te betrekken bij besluitvorming.

Deze interpretatie wordt bevestigd door internationale praktijk en jurisprudentie. In *Bakirdzi en E.C. v. Hongarije* (EHRM, 2022) benadrukte het Europees Hof dat minderheden recht hebben op daadwerkelijke politieke invloed, en dat staten geen systemen mogen hanteren die minderheden structureel uitsluiten van effectieve vertegenwoordiging. Het Hof onderstreepte dat minderheden niet mogen worden gereduceerd tot symbolische participanten, maar recht hebben op reële invloed via vertegenwoordigers die hun belangen daadwerkelijk uitdragen.

Het FCNM Artikel 7 (organisatievrijheid) en Artikel 15 (effectieve participatie) vormt de juridisch bindende basis voor het recht van nationale minderheden om:

- eigen vertegenwoordigers te kiezen,
- eigen structuren op te richten,
- en door de staat erkend en betrokken te worden als volwaardige gesprekspartner.

In lijn met het EHRM en het FCNM betekent dit dat nationale minderheden — waaronder woonwagenbewoners — aanspraak kunnen maken op vormen van gegarandeerde vertegenwoordiging, wanneer het reguliere politieke systeem hun belangen structureel onvoldoende weerspiegelt.

6.3 Excuus voldoende vertegenwoordiging binnen het reguliere politieke systeem

Een eventuele argument dat woonwagengewoners “voldoende vertegenwoordigd kunnen worden binnen het reguliere politieke systeem” miskent zowel de realiteit als de internationale juridische normen voor nationale minderheden.

A. Woonwagengewoners vormen een **erkende nationale minderheid** binnen de Raad van Europa en vallen onder het **Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden (FCNM)**. Internationale normen erkennen dat minderheden structureel andere belangen, ervaringen en prioriteiten hebben dan de dominante cultuur.

B. Het reguliere politieke systeem is ontworpen door en voor de dominante meerderheid. Politieke partijen in de Tweede Kamer hebben elk hun eigen ideologische agenda's, die voortkomen uit die dominante cultuur. Woonwagengewoners staan daar volledig los van: hun cultuur, geschiedenis, woonvorm, sociale structuur en de problemen waarmee zij geconfronteerd worden, worden niet voldoende weerspiegeld in de agenda's van bestaande partijen. Naast het feit dat de vertegenwoordigers van de woonwagengewoners in Nederland graag een eigen partij willen hebben, die namens hen deelneemt aan het politiek debat.

Geen enkele partij in de Tweede Kamer heeft woonwagengewoners als (kern)achterban, beleidsprioriteit of structureel vertegenwoordigd belang.

Dat betekent dat woonwagengewoners in de praktijk geen enkele garantie hebben dat hun belangen worden meegenomen, laat staan verdedigd.

C. Internationaal recht erkent dit probleem. Het FCNM stelt in Artikel 15 dat staten verplicht zijn om voorwaarden te scheppen voor **doeltreffende participatie** van minderheden in het openbare leven. Het Adviescomité van het FCNM heeft herhaaldelijk benadrukt dat “effectieve participatie” méér is dan het kunnen stemmen op reguliere partijen. Het vereist dat minderheden:

- zelfgekozen vertegenwoordigers kunnen aanwijzen,
- eigen organisaties kunnen vormen,
- en eigen prioriteiten kunnen bepalen, zonder afhankelijk te zijn van de agenda's van dominante politieke partijen.

D. Artikel 7 van het FCNM garandeert minderheden de vrijheid om zich te organiseren in eigen structuren, waaronder politieke partijen. Artikel 15 verplicht de staat vervolgens om juist die zelfgekozen structuren te betrekken bij besluitvorming.

Deze twee artikelen samen vormen de juridische basis voor **eigen vertegenwoordiging**.

F. De uitspraak *Bakirdzi en E.C. v. Hongarije* (EHRM, 2022) bevestigt dit: het Hof oordeelde dat minderheden recht hebben op **daadwerkelijke politieke invloed**, en dat staten geen systemen mogen hanteren die minderheden structureel uitsluiten van effectieve vertegenwoordiging. Het Hof benadrukte dat minderheden niet mogen worden gereduceerd tot symbolische participanten binnen een systeem dat niet voor hen is ontworpen.

G. Voor woonwagengewoners betekent dit dat aansluiting bij bestaande partijen — die allemaal deel uitmaken van de dominante cultuur — **geen effectieve participatie** oplevert. Het is geen gelijkwaardige toegang tot politieke macht, maar een vorm van afhankelijkheid van partijen die andere prioriteiten hebben.

Daarom is het volledig legitiem, juridisch verdedigbaar en internationaal ondersteund dat woonwagenebewoners streven naar:

- **een eigen politieke partij,**
- **eigen vertegenwoordigers,**
- **en eigen stem in de Tweede Kamer.**

Dit is geen afwijking van het systeem, maar een noodzakelijke correctie om te voldoen aan de internationale verplichtingen van Nederland onder het FCNM en het EVRM.

6.4 Waarom “alternatieve participatievormen” tekortschieten

Adviesraden, hoorzittingen of consultaties:

- hebben geen stemrecht;
- maken geen deel uit van de wetgevende macht;
- zijn afhankelijk van politieke welwillendheid;
- kunnen genegeerd worden zonder rechtsgevolg.

Zij vormen **geen gelijkwaardige politieke vertegenwoordiging.**

Het aanbieden van dergelijke alternatieven terwijl rechtstreekse zeteltoegang structureel onmogelijk blijft, betekent feitelijk:

uitsluiting van volwaardige parlementaire vertegenwoordiging.

Dat is **niet verenigbaar met materiële gelijkheid.**

7. Materiële gelijkheid vereist aangepaste zetelvoorwaarden voor erkende minderheden

Het gelijkheidsbeginsel brengt met zich mee dat gelijke gevallen gelijk moeten worden behandeld en ongelijke gevallen ongelijk, naar de mate van hun ongelijkheid. Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU is sprake van discriminatie wanneer verschillende regels worden toegepast op vergelijkbare situaties, of wanneer dezelfde regels worden toegepast op wezenlijk verschillende situaties. Dit laatste aspect – het materiële gelijkheidsbeginsel – vereist dat op een positieve wijze recht wordt gedaan aan relevante verschillen tussen groepen mensen.

7.1 Deze verschillen moeten worden onderkend en niet genegeerd. Soms zijn situaties zodanig ongelijk dat ongelijke behandeling noodzakelijk is om strijd met het gelijkheidsbeginsel te voorkomen. In zulke gevallen is ongelijke behandeling niet alleen gerechtvaardigd, maar zelfs wenselijk. (zie o.a. J. Gerards in haar noot bij EHRM 18 januari 2001, appl. nr. 27238/95, Chapman/Verenigd Koninkrijk, r.o. 95).

7.2 Tegen deze achtergrond moet de gedifferentieerde behandeling van erkende nationale minderheden – waaronder woonwagenebewoners – worden begrepen. Een dergelijke differentiatie leidt tot materiële gelijkheid en vormt geen bevoordeling van woonwagenebewoners, noch een benadeling van burgers die behoren tot de dominante cultuur. Het gaat om het herstellen van een structurele ongelijkheid die voortvloeit uit historische achterstelling, institutionele uitsluiting en het ontbreken van effectieve vertegenwoordiging binnen het reguliere politieke systeem.

7.3 In dit licht is het verlagen van de kiesdrempel of het creëren van aangepaste voorwaarden voor het behalen van een zetel in de Tweede Kamer voor erkende minderheden geen vorm van voorkeursbehandeling, maar een noodzakelijke maatregel om te voldoen aan het materiële gelijkheidsbeginsel. Het reguliere systeem is ontworpen voor en door de dominante meerderheid en biedt erkende minderheden – zoals woonwagenbewoners – in de praktijk geen reële mogelijkheid tot politieke vertegenwoordiging. Het hanteren van identieke regels voor groepen die in wezenlijk verschillende posities verkeren, zou juist leiden tot ongelijkheid.

7.4 Differentiatie in de vorm van aangepaste zetelvereisten of een verlaagde kiesdrempel is daarom een proportionele en juridisch verdedigbare manier om effectieve participatie te waarborgen, zoals vereist door het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden (met name artikel 15). Het doel is niet om woonwagenbewoners te bevoordelen, maar om hen in staat te stellen hun eigen stem te laten horen binnen de nationale besluitvorming, op een wijze die aansluit bij hun status als erkende minderheid en hun structureel afwijkende maatschappelijke positie.

8. Rechtstreekse zeteltoegang als toepassing van materiële gelijkheid

Wat hier wordt voorgesteld is geen privilege, maar een noodzakelijke correctie op een systeem dat erkende minderheden structureel uitsluit. Het materiële gelijkheidsbeginsel vereist dat ongelijke groepen ongelijk worden behandeld wanneer gelijke regels tot ongelijkheid leiden. Voor woonwagenbewoners — een erkende nationale minderheid — betekent dit dat het reguliere kiesstelsel hen feitelijk geen reële kans biedt op vertegenwoordiging.

8.1 Een proportionele en juridisch verdedigbare oplossing kan bestaan uit:

- een aangepaste zeteltoewijzing voor erkende nationale minderheden,
- een verlaagde kiesdrempel specifiek voor deze groep, of
- een grondwettelijk verankerd minderhedenmandaat.

Deze maatregelen zijn:

- gebaseerd op objectieve criteria (erkenning als minderheid, bevolkingsomvang, structurele achterstelling),
- proportioneel, omdat zij slechts corrigeren wat het reguliere systeem onmogelijk maakt,
- gericht op het opheffen van structurele uitsluiting, niet op bevoordeling.

8.2 Internationaal worden dergelijke constructies erkend als legitieme instrumenten binnen democratische rechtsstaten. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft in *Bakirdzi en E.C. v. Hongarije* bevestigd dat staten verplicht zijn om minderheden daadwerkelijke politieke invloed te bieden, en dat gelijke regels die tot uitsluiting leiden in strijd zijn met het EVRM.

In deze context is een aangepaste zeteltoegang geen gunst, maar een toepassing van materiële gelijkheid: het herstellen van een ongelijkheid die anders in stand blijft.

9. Tot slot

Het Nederlandse kiesstelsel is formeel gelijk, maar **materieel ongelijk** voor erkende (FCNM) minderheden. Door het ontbreken van een corrigerend mechanisme worden deze groepen:

- structureel uitgesloten van parlementaire vertegenwoordiging;
- feitelijk beroofd van politieke invloed;
- ongelijk behandeld in strijd met het materiële gelijkheidsbeginsel.

Dit levert een **discriminatoire effect** op dat niet langer kan worden gerechtvaardigd met een beroep op formele neutraliteit. Gelijke regels voor groepen die in wezenlijk verschillende posities verkeren, houden ongelijkheid juist in stand.

9.1 Een democratische rechtsstaat die nationale minderheden erkent, kan niet volstaan met symbolische bescherming. **Effectieve politieke vertegenwoordiging is geen gunst, maar een recht dat voortvloeit uit het gelijkheidsbeginsel en uit de internationale verplichtingen die Nederland zelf heeft aanvaard.**

Landelijke woonwagenvereniging De Rolleman

Adres: Molenland 13, 3648nn Wilnis

Tel: 0625033295

KVK: 90269861

E-mail: vereniging-de-rolleman@hotmail.com

Website: www.verenigingderolleman.nl

